

УЧЕБНА ПРОГРАМА

Наименование: ТЕОРИЯ НА НАУЧНОТО ПОЗНАНИЕ

Преподавател: Проф. д.ф.н. Ангел Стефанов

Анотация на учебната дисциплина:

Върху основата на знанията и уменията за философско мислене от курсовете по теория на познанието и философия на науката в бакалавърската форма на обучение във философските факултети, този курс предоставя и анализира в дълбочина теми и проблеми от областта на структурата и динамиката на научното познание, които са били само бегло засегнати, или изобщо незасегнати в споменатите курсове. Тематизират се още природата и спецификата на теоретичното конструиране, като зависимо от когнитивни, технологични и социални фактори.

№	Формиране на оценката по дисциплината ¹	% от оценката
1.	Изпит	80%
2.	Посещаемост и активност	20%

Учебно съдържание

- 1. Що е знание? Аналитичен и метафизичен подход.* Знанието в контекста на аналитичната философия, определимо като „оправдано истинно вярване” и породеният от това определение „проблем на Гетие”. Презентационатки, репрезентационатки и трансцендентален подход км знанието.
- 2. Познавателни граници.* Трансцендентални илюзии. Тези за тематичната ограниченост на научното познание в дълбочина и ширина. Екологични проблеми. Граници на приложимост на научните теории.
- 3. Теоремите за непълнота на К. Гьодел.* Понятия за противоречивост и пълнота на една теоретична система. Формулировка на двете теореме за непълнота на К. Гьодел. Философско осмисляне на теоремите за непълнота.
- 4. Емпирична ли е логиката?* Аналогията на Х. Патнъм между емпиричния характер на геометрията и този на логиката. Квантовата логика като логика, приложима за описание на проявите на квантовите обекти в опита. Разсъдъчност и формални системи, приложими в конкретни ситуации.
- 5. Типове научно обяснение.* Що е научно обяснение? Експлананс и експланандум. Дедуктивно-номологичен модел, пробабилистичен модел, телеологични обяснения в науката.
- 6. Логическа структура на научната теория. Синтаксичен*

и семантичен подход. Йерархична структура на теоретичното знание. Хипотетико-дедуктивно схващане за научната теория. Семантичен подход – представяне на теорията като семейство от модели.

7. Хемпеловата дилема на теоретика.

Инструментализъм. Формулировка на Хемпеловата дилема на теоретика. Надемпирично съдържание на теоретичните конструкти. Теорията като инструмент за предсказване на нови наблюдаеми факти.

8. Попъровата опровержителна методология. Теза на Дюем-Куайн. Еволюционната епистемология на К. Попър. Опровержимостта на една научна хипотеза е обвързана с приетото фоново знание. Формулировка на тезата на Дюем-Куайн. Конвенционализъм.

9. Наука и псевдонаука. Определение за псевдонаука. За вредите от псевдонауката. Демаркационен критерий за научност и неговата зависимост от философската рамка, в която той е поставен.

10. Принцип на съответствието. Първоначална формулировка на Н. Бор. Формулировка на принципа на съответствието като гносеологически регулативен принцип. Затруднения пред претенциите на този принцип. Опити за подобрена формулировка.

11. Тезата за несъизмеримост на Т. Кун и П. Файерабенд. Епистемологичната същина на тезата за несъизмеримост между научни теории и парадигми. Експлицитно представяне на тезата като набор от под-тези. Оценка на опитите за критика на тази теза.

12. Динамика на научното познание. Парадигмалният подход на Т. Кун. Методологични подходи към осмисляне на динамиката на научното познание. Понятия за нормална наука, научно общество и парадигма. Възгледът на Т. Кун за смяна на парадигмите и неговите критики.

13. Научно-изследователските програми на И. Лакатос. Развитие на научното познание като развитие и смяна на научно-изследователски програми. Ядро на изследователска програма. Положителна и отрицателна евристика. Епистемологични качества, отличаващи по-добрата от две последователни теории в една прогресираща изследователска програма.

14. Философски аспекти на произхода на живота. Идеята за интелигентен дизайн. Опити за определяне на живота. Еволюционната парадигма в биологията – история и дискуссионни моменти. Претенцията на интелигентния дизайн и неговата критика.

15. Социо-културни детерминанти на научното познание. Интернализъм и експернализъм относно движещите фактори за развитие на научното познание. Стилът на мислене като медиатор между науката и културата.

Конспект за изпит

№	Въпрос
1	Що е знание? Аналитичен и метафизичен подход.
2	Познавателни граници.
3	Теоремите за непълнота на К. Гьодел.
4	Емпирична ли е логиката?
5	Типове научно обяснение.
6	Логическа структура на научната теория. Синтаксичен и семантичен подход.
7	Хемпеловата дилема на теоретика. Инструментализъм.
8	Попървата опровержителна методология.
9	Наука и псевдонаука.
10	Принцип на съответствието.
11	Тезата за несъизмеримост на Т. Кун и П. Файерабенд.
12	Динамика на научното познание. Парадигмалният подход на Т. Кун.
13	Научно-изследователските програми на И. Лакатош.
14	Философски аспекти на произхода на живота. Идеята за интелигентен дизайн.
15	Социо-културни детерминанти на научното познание.

Библиография

Основна:

1. Поликаров, А. *Революции във физиката*. Академично изд. „Проф. Марин Дринов”, С., 1996.
2. Стефанов, А. *Знание, наука, псевдонаука*. „Парадигма”, С., 2007.
3. Стефанов, А. *Теории на съвременното природознание*. „Парадигма”, С., 2008.
4. Стефанов, А. *За науката и нейната приложимост*. „Парадигма”, С., 2010.
5. Popper, U. R. *Conjectures and Refutations. The Growth of Scientific Knowledge*. Routledge, London, 1989.

Допълнителна:

1. *Boston Studies in the Philosophy of Science* – достъпни в академичните библиотеки томове.
2. M. Curd & J. A. Cover (eds.), *Philosophy of Science. The Central Issues*. W. W. Norton & Company, New York | London, 1998.

Съставил:
Проф. Ангел Стефанов